

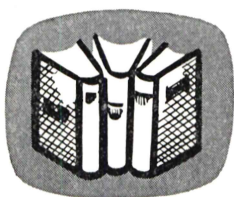
nykterhetsnämnden under medverkan av nykterhetskonsulenten vid länsstyrelsen. Där krävs ökade resurser inom den öppna medicinska vården, bättre möjligheter till lämplig sysselsättning i skyddade former samt ökad tillgång till inackorderingshem och vårdhem. Länsnykter-

hetsnämnderna föreslås avskaffas och ersättas av en konsulent.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan framhållas att utredningen gjort behjärtade ansatser att införa ett nytt medicinskt tänkande inom alkoholist-

vårdens så sorgligt försummade områden. Helt har detta dock icke lyckats utan man har av skilda skäl ansett sig böra fasthålla vid en rad konventionella synpunkter som visat sig delvis vara ansvariga för alkoholistvårdens brister hittills.

SOCIAL-MEDICINSK LITTERATUR

Läran om livet

IVAR ELVERS och LARS-OLOF ÖHMAN:
Biologi för reallinjens biologiska gren.
Almqvist och Wiksell, Stockholm.
Pris inb. kr 24: 50.

Om man skulle taga sig orådet före att fråga 100 svenska riksdagsmän vad ATP är, skulle man förmodligen få det svaret av samtliga, att det är en förkortning av allmänna tilläggspensionen. Nog ville man gärna betrakta det som ett litet framsteg, om åtminstone en eller två av de tillfrågade svarade, att det är en förkortning av adenosintrifosforsyra. Denna energirika fosforförening är dock någonting som har en central betydelse för varenda en av jordens 2,5 miljarder invånare, under det att tilläggspensionen blott intresserar en rätt obetydlig bråkdel därav.

Vår jord är ju en enda biocönos; människans samhälle är en organism av individer, och varje individ en organism av celler. Cellen och dess energi- och ämnesomsättning bildar alltså den centrala enheten i hela vår tillvaro. En viss kännedom om dessa saker borde följaktligen vara oundgänglig för dem som arbetar med människor.

Länge nog har världen styrts av bilogiskt fåkunniga; militärer, jurister och ekonomer, som vetat föga eller intet om det material med vilket

de handskas. Tyvärr väljs den biologiska grenen endast av blivande "fackidioter", biologilärare, läkare, tandläkare, apotekare osv.; under det att de andra studenterna, de som aktivt kommer att delta i uppbyggandet och styrandet av samhället, tillbringar sina bästa och mest receptiva år med att lusläsa hur romare låg till bords, vad drottning Kristina tänkte i religiösa ting, eller annat liknande. Den nyligen avlupna frågetävlingen "Vi som vet mest" visade, hur lättsinnigt många ungdomar alltså tar på det viktigaste av alla ämnen — läran om livet självt. Detta ungdomens lättsinne står i ett märkligt motsatsförhållande till det nästan onormalt stora intresse som folk senare i livet visar allt som har med doktorer, mediciner och till och med avföring att göra. Ungefär sådana tankar dök upp i mitt huvud då jag studerade Elvers—Öhmans förnämliga lärobok i biologi för realgymnasiets biologiska gren.

Först som sist skall då sägas ifrån, att detta är en förnämlig lärobok, och mellan raderna tycker man sig förnimma ett imponerande mått av kunskaper och beläsenhet hos författarna.

Några få saker fäste jag mig vid; men de bör inte tas som anmärkningar utan snarare som ett tecken på att boken engagerat recensenten.

Anatomisk nomenklatur har alltid varit mer eller mindre förvirrad. För oss medicinare räcker det med att påminna om den horisontella bågängens alla namn. Den främsta av de fem hjärnavdelningarna, prosencephalon, benämnes i denna bok framhjärnan, men borde i recensentens tycke hellre heta andhjärnan, även om det villigt och gärna skall tillstås att denna benämning låter mycket fulare än framhjärnan. Ursprungligen anlägges ju tre hjärnanlag (om de skall kallas "blåsor" eller ej vill jag låta vara

osagt). De brukar kallas prosencephalon, mesencephalon och rhombencephalon, på tyska Vorder-, Mittel- und Rautenhirn. Motsvarande benämningar skulle vara fram-, mellan- och rut-hjärnan. När sedan den första och sista av dessa avdelningar delar sig i vardera två, uppkommer fem hjärnavsnitt: telencephalon, diencephalon, mesencephalon, metencephalon och myelencephalon, dvs. tyskarnas End-, Zwischen-, Mittel-, Hinter- und Nachhirn. Och de svenska namnen skulle bli änd-, mellan-, mitt-, bak- och efterhjärnan. Namnen är som sagt inte vackra, och måhända kan ett lag biologi- och modersmåls-lärare tillsammans hitta på några mera tilltalande?

Det var första gången jag såg att ögats ljus-anpassning kallades adaption, och jag var tvungen att slå upp ordet i Akademiens ordlista. Där stod mycket riktigt båda beteckningarna, den gamla vanliga, adaptation, och den nyare, kortare, adaption. Under sådana förhållanden tycker jag att vi allmänt skall gå in för den kortare, enklare benämningen.

Däremot ställer jag mig litet mera tveksam till att vi skall lyckas döpa om matsmältningen till matspjälkning. Begreppet matsmältning är ju mycket djupt rotat och inarbetat; och det är väl frågan om vi kan arbeta bort det, och vad vi i så fall har att vinna på det. Vi talar ju om att "solen går upp" och att "sockret smälter i kaffet" också, trots att det är vetenskapligt felaktiga uttryck. Tänk på alla läkare som annonserar "Matsmältningsorganens sjukdomar". Kan vi manne få dem att skaffa nya skyltar med "Matspjälkningsorganens sjukdomar"? Jag tror nog att vi får hålla fast vid de gamla uttrycken matsmältning och soluppgång, trots att varken födan smälter eller solen går upp.

De i mitt tycke intressantaste avsnitten i läroboken är de som handlar om den s. k. molekylarbiologin, och där författaren söker närma biologin till reallinjens övriga exakta naturvetenskaper.

Kapitlet om cellens inre verksamhet kan, bland många andra, läsas med stor behållning av alla de läkare vilkas studentexamen ligger mer än tjugo år tillbaka i tiden.

Bildmaterialet i boken är genomgående av samma höga klass som texten. Illustrationen av det autonoma nervsystemet är den bästa bild jag sett på detta tema.

Jag skulle alltså vilja rekommendera alla kolleger som vill friska upp sina gamla biologikunskaper och därtill skaffa sig en snabb orientering på biologins nya områden att ofördröjligen in-

förskaffa denna utmärkta lärobok. Dessutom kan boken varmt rekommenderas till sjuksköterskor, sjukkassee folk, folkbildare m. fl. Med andra ord till alla dem som kan tänkas vara intresserade av biologisk orientering.

Folke Ludin

Vår giftiga värld

MATTS BERGMARK: *Farligt att förtära, inandas och beröra*. En bok om gifter och förgiftningar. Prisma, Stockholm, 1961. Pris kr 6: 50.

En mörk höstnatt för länge sedan genomträngde en borr sakta den murkna väggen i en torpstuga i Mellansverige, ett rör stacks in, och en luftfri, dödande gas spred sig i stugan, alltmedan en bilmotor sakta spann utanför knuten och tre medlemmar av den s. k. Salaligen genom fönstret följde sitt offers dödskamp. Bytet blev dock ringa, endast 2: 25 kr per man, men historien är en god utgångspunkt för en beskrivning av koloxidens luktlöshet, giftighet och övriga egenskaper. Gasens kemiska sammansättning, hur den alstras, var och vid vilka koncentrationer risker för förgiftning föreligger m. m. beskrives i Matts Bergmarks bok: *Farligt att förtära, inandas och beröra*. Däremot innehåller den giftdimma (smog), som bildas i storstäderna varken koloxid eller koldioxid utan helt andra gaser, såsom oförbrända kolväten, svaveldioxid och kväveoxid.

Författaren för läsaren från det ena kemiska ämnet till det andra, beskriver dess framställning, egenskaper, tidigare och nuvarande användning, symtom vid förgiftning och tillgängliga motgifter. Även giftiga växter och djur berörs samt — mycket kortfattat — samhällsproblem, såsom den ökande medicinförbrukningen och giftlagstiftningen. Författaren syftar ej till en uttömmande beskrivning av sitt ämne, vilket vore omöjligt på 250 sidor i fickformat, utan skrivsättet är "exemplifierande". Giftmorden och de accidentella förgiftningarna med makabra symtom duggar tätt på sidorna, som i övrigt innehåller en stor mängd andra kulturhistoriska och naturvetenskapliga fakta. Bergmark äger den gode populärvetenskaplige författarens förmåga att placera in sitt vetenskapliga kunnande i vår vardagliga referensram och därigenom berika denna.

Jan Beskow